

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglického jazyka

Bakalářská práce

Předložkové konstrukce příslovečných
určení času a místa v češtině a angličtině

Prepositional constructions of place and
time adverbials in Czech and English

Vypracovala: Nela Altman

Vedoucí práce: Mgr. Ludmila Zemková, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 26. 4. 2019

.....

Nela Altman

Poděkování

Ráda bych vyjádřila své poděkování Mgr. Ludmile Zemkové, Ph.D., která mi při vedení bakalářské práce poskytovala cenné rady a směřovala mě správným směrem. Její vstřícnost a flexibilita mi byly velkou oporou.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou předložkových konstrukcí příslovečných určení času a místa v češtině a angličtině. Teoretická část se zaměřuje na popis a rozdělení příslovečných určení v obou jazycích s důrazem na příslovečná určení času a místa. Dále popisuje a srovnává předložkové konstrukce a předložky v angličtině i češtině. Praktická část se zabývá rozbohem předložkových konstrukcí v díle R. Dahla a na základě srovnání českého překladu s anglickým originálem poukazuje na jejich shody a rozdíly.

Klíčová slova: příslovečné určení času, příslovečné určení místa, předložková konstrukce, předložka

Abstract

The bachelor thesis focuses on matters of prepositional constructions of place and time adverbials in Czech and English. The theoretical part will be dedicated to a description and distribution of adverbials in both languages with emphasis on place and time adverbials. It also describes and compares prepositional constructions and prepositions in English and Czech. The analytical part deals with an analysis of prepositional constructions in Roald Dahl's work. It highlights either correspondences or differences based on comparison of Czech and English translation.

Keywords: time adverbial, place adverbial, prepositional construction, preposition

Seznam použitých zkratk

Ak	akuzativ
Dat	dativ
Gen	genitiv
Instr	instrumentál
Loc	lokativ
PU	přísllovečné určení

Pozn.: V seznamu nejsou uvedeny zkratky všeobecně známé.

Obsah

I. ÚVOD.....	7
II. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Přísluvečné určení v češtině	8
1.1 Vymezení přísluvečného určení	8
1.2 Druhy přísluvečného určení	8
1.2.1 Přísluvečné určení místa	8
1.2.1.1 Určení místní statické	9
1.2.1.2 Určení místní dynamické	10
1.2.1.2.1 Místní určení odpovídající na otázku <i>kam?</i>	10
1.2.1.2.2 Místní určení odpovídající na otázku <i>odkud?</i>	11
1.2.1.2.3 Místní určení odpovídající na otázku <i>kudy?</i>	11
1.2.2 Přísluvečné určení času	11
1.2.2.1 Určení časové temporálně orientující	12
1.2.2.2 Určení časové temporálně limitující	13
2 Přísluvečné určení v angličtině	15
2.1 Vymezení přísluvečného určení	15
2.2 Přísluvečné určení začleněné do větné stavby	15
2.2.1 Přísluvečné určení místa	16
2.2.2 Přísluvečné určení času	17
3 Předložky	19
3.1 Předložky z hlediska morfologie	19
3.2 Syntaktická funkce předložkových konstrukcí	20
3.3 Klasifikace předložek	21
3.3.1 Podle původu	21

3.3.2 Podle struktury.....	21
3.3.3 Podle sémantické funkce	22
3.4 Předložky prostorové a časové	22
3.4.1 Předložky prostorové	23
3.4.2 Předložky časové	26
III. PRAKTICKÁ ČÁST	28
1 Úvod	28
2 Analýza č.1 – kapitola Mr Wormwood the Great Car Dealer	28
2.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa	28
2.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času	30
3 Analýza č.2 – kapitola The Hat and the Superglue	31
3.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa	31
3.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času	33
4 Analýza č. 3 – kapitola The Ghost	34
4.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa	34
4.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času	36
5 Shrnutí.....	38
IV.ZÁVĚR.....	40
V. SUMMARY	42
VI. BIBLIOGRAFIE	44
VII.SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	45
VIII.PŘÍLOHY	46

I. ÚVOD

Tato práce se zabývá předložkovými vazbami příslovečných určení času a místa a způsoby jejich překladu do češtiny. Cílem práce je tyto větné členy popsat a následně analyzovat v textu.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se v první a druhé kapitole zabýváme popisem příslovečného určení v češtině a angličtině. Cílem úvodní části je popsat tento větný člen v obou jazycích. Zaměříme se hlavně na způsoby jeho vyjádření a rozdělení dle sémantiky. Podrobněji se zaměříme na realizaci příslovečného určení místa a času. Ke zpracování teoretické části nám poslouží české publikace *Skladba spisovné češtiny a Příruční mluvnice češtiny*. Pro anglickou část především souhrnné gramatiky *A Comprehensive Grammar of the English Language a Mluvnice současné angličtiny: na pozadí češtiny angličtiny*. Třetí kapitola je věnována předložkovým konstrukcím a předložkám místa a času. Cílem třetí kapitoly je přiblížit problematiku předložkových konstrukcí v angličtině a dále popsat různé pohledy na dělení předložek. V samém konci teoretické části se zabýváme předložkami místa a času v angličtině a zejména jejich překladem do češtiny.

Naším předmětem zkoumání v praktické části práce bude analýza předložkových konstrukcí příslovečných určení času a místa v díle Matylida od Roalda Dahla. Na základě teoretické části vybereme několik zástupců těchto určení v originále a budeme je porovnávat s českým překladem. Bude nás zajímat, zdali se překlady předložkových konstrukcí doslovně shodují či nikoliv. Budeme si všímat, jestli se předložkové konstrukce příslovečných určení v angličtině promítají i do českého jazyka či jsou přeloženy pomocí jiného větného členu. V neposlední řadě nás bude zajímat, zda se pozice větného členu v češtině a angličtině liší.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1 Příslopečné určení v češtině

1.1 Vymezení příslopečného určení

Příslopečné určení neboli adverbiale vyjadřuje okolnosti děje. Je to tvarově neřízené doplnění slovesa, přídavného jména nebo příslovce. (Grepl, Karlík 1986: 281)

Jak uvádí Grepl, 1995 adverbiale mohou být reprezentována rozličnými výrazy, tzv. adverbialními výrazy. Mohou to být:

- 1) Adverbia (*Doma nekouřím, Brzy se vrátím*)
- 2) Nominální fráze (skupiny), jejich základem je:
 - a. Substantivum s věcným významem nebo zájmeno v pádě prostém (*Vyplnil složenku psacím strojem / čímkoli*) nebo předložkovém (*Vyplnil složenku na psacím stroji*)
 - b. Přídavné jméno nebo zájmeno (*Šel ke známým, Přišel s veselou*)
 - c. Vedlejší věta se vztažnými zájmeny *kdo* a *co* (*Můžeš to napsat tím, co budeš mít po ruce*) a se vztažnými příslovci (*Šel tam, kam ho nohy nesly*)
- 3) Vedlejší věty se spojkami a spojovacími výrazy (*Ačkoli jsme ho pozvali, nepřišel*)

1.2 Druhy příslopečného určení

V českém jazyce se příslopečná určení tradičně klasifikují dle jejich sémantické stránky. Obvykle rozlišujeme příslopečné určení místa, času, způsobu, zřetele a příčiny. Podrobněji se zaměříme především na první dvě zmíněná.

1.2.1 Příslopečné určení místa

Příslopečné určení místa „označuje v širokém smyslu místo, k němuž se vztahuje obsah větného členu vyjádřeného slovesem nebo adjektivem nebo celé věty.“ Z významového hlediska můžeme příslopečné určení místa rozdělit na statická a

dynamická. Hlavním rozdílem mezi statickým a dynamickým určením je to, kterou otázkou se na ně ptáme. Na statická určení se ptáme otázkou *kde?* (*Maminka pracuje na zahradě*), na dynamická otázkou *kam?* (*Šel do školy*), otázkou *odkud?* (*Z kuchyně se ozvala rána*) nebo otázkou *kudy?* (*Přešel přes most*). (Grepl 1995: 439)

1.2.1.1 Určení místní statické

Statické příslovečné určení definuje místo, které může být konkrétní či abstraktní. Hlavními výrazovými prostředky jsou místní adverbia (např. *nahoře, dole, uvnitř, ...*) a místní zájmenná příslovce (např. *tu, tady, tam, ...*), avšak v odpovědích na otázku *kde?* nalzáme i hojně zastoupené adverbialní předložkové pády (např. *na zahradě, ve škole, pod stolem, ...*). Dále ojediněle pády bezpředložkové (např. *Trávnik je místy mokrý*) a vedlejší věty místní (např. *Seděl tam, kde nepršelo*). (Grepl 1995: 439)

V rámci příslovečného určení místa Grepl a Karlík, 1986 rozlišují dva základní typy. Příslovečné určení, které vyjadřuje děj probíhající v rámci udaného místa a určení, které vyjadřuje děj probíhající mimo rámec udaného místa.

U děje probíhajícího v rámci udaného místa se dále výrazové prostředky liší dle toho, zda lokalizujeme vnitřek udaného místa, povrch udaného místa či tak není specifikováno. Výraz *v + Loc* udává lokalizaci uvnitř udaného místa (např. *ve sklepě, v moři, ve skříni, ...*). Adverbialní výraz *na + Loc* vyjadřují lokalizaci na povrchu udaného místa (např. *na skříni, na moři, na televizoru, ...*), ale také uvnitř udaného místa (např. *na poště, na fakultě, ...*). O tom, zda jde o povrch, nebo vnitřek, rozhoduje v takovém případě kontext: *Pracuje na poště* (uvnitř) X *Na poště visely prapory* (povrch). Adverbialní výraz *po + Loc* vyjadřuje na různých místech téhož druhu (např. *Vysedával často po hospodách*). Tato forma ale může mít i významy další (např. *po boku, po pravici*). (Grepl, Karlík 1986: 284-285)

U děje, který probíhá mimo rámec udaného místa, se setkáváme s adverbialními výrazy, kde daná předložka výrazu konkretizuje jeho význam. Jsou to výrazy s touto formou: *nad + Instr, pod + Instr, před + Instr, mezi + Instr, za + Instr, u + Gen, vedle + Gen,*

podél + Gen, opodál + Gen, vně + Gen, naproti/proti + Dat, mimo + Ak, a jiné.
(Grepl, Karlík 1986: 285)

1.2.1.2 Určení místní dynamické

Přísluvečné určení dynamické odpovídá na otázku *kam? odkud? kudy?*. Tato přísluvečná určení se častěji váží na přísudek, který vyjadřuje přemístování se (např. *Jel jsem do Prahy, Prolezl dírou v plotě*). (Grepl, Karlík 1986: 285)

1.2.1.2.1 Místní určení odpovídající na otázku *kam?*

Základními výrazovými prostředky jsou místní směrová adverbia (např. *nahoru, dolů, domů, ...*), místní zájmenná příslovce (např. *tam, jinam, sem, ...*), adverbialní předložkové pády (např. *na zahradu, do školy, pod stůl, ...*) a vztahné věty místní (např. *Polož to tam, kam nedosáhnou děti*). (Grepl 1995: 440)

Stejně tak, jako u PU statického, určujeme, zda děj probíhá v rámci, nebo mimo rámeček udaného místa.

Pro lokalizaci v rámci udaného místa se vyskytují adverbialní výrazy s formou *do + Gen* (dovnitř) a *na + Ak* (na povrch), které prakticky odpovídají statickým formám *v + Loc* a *na + Loc* (např. *Dát do skříně X Dát něco na skříň; Jel do Prahy X Jel na Moravu; Dal si na hlavu klobouk X Měl na hlavě klobouk*).

Pro lokalizaci mimo rámeček udaného místa jsou výrazy *pod + Ak, za + Ak, před + Ak, mezi + Ak* a *vedle + Gen* aj. (např. *Sedl si vedle Pavla; Letadlo vyletělo nad mraky; ...*).

Pro vyjádření dynamického pohybu směřujícího k blízkosti se vyskytuje forma *k + Dat, směrem k + Dat* nebo *směrem na + Ak* (např. *Šli jsme k lesu/směrem k lesu; Vydal se směrem na Prahu*). (Grepl, Karlík 1986: 285-286)

1.2.1.2.2 Místní určení odpovídající na otázku *odkud?*

Mezi základní výrazové prostředky tohoto určení patří místní adverbia (např. *zdaleka, shora, zdola, ...*), místní zájmenná příslovce (např. *odtud, odněkud, odevšad, ...*), adverbiální pády předložkové (např. *ze zahrady, ze skříně, ...*) a místní věty vztahné (např. *Vrátil se odtud, odkud často nebývá návratu*). (Grepl 1995: 442)

Lokalizace v rámci udaného místa je reprezentována adverbiálními výrazy s formou *z + Gen* (např. *Vrátil se z Prahy*), a dále výrazy s nepůvodními předložkami *zevnitř, zprostředka + Gen*.

Vyjádření děje mimo rámec udaného místa je v češtině distribuována omezeně a nacházíme pouze výrazy *zpod + Gen* (např. *Vzal vázu zpod stolu*) a *od + Gen* (např. *Pocházím od Plzně*). (Grepl, Karlík 1986: 286-7)

1.2.1.2.3 Místní určení odpovídající na otázku *kudy?*

Hlavními výrazovými prostředky jsou místní adverbia (např. *spodem, vrchem, cestou, ...*), místní zájmenná příslovce (např. *tudy, někudy, ...*), adverbiální pády (např. *lesem, přes pole, ...*) a místní věty vztahné (např. *Šel tudy, kudy ho nohy nesly*). (Grepl 1995: 442-3)

Odpověď na otázku *kudy?* „označuje prostor, který je dějem překonáván; proto může lokalizace probíhat pouze v rámci udaného místa“. Tato lokalizace je vyjádřena formami *po + Lok* (*Do Prahy jsem jel po dálnici*), *přes + Ak* (*Dívá se přes sklíčko*), *přes + Instr* (*Šel tam lesem*), *skrz + Ak* (*Strč prst skrz krk*). (Grepl 1995: 442-443)

1.2.2 Příslopečné určení času

Příslopečné určení času „označuje různé časové úseky nebo body odpovídající na otázky *kdy? odkdy? dokdy? jak dlouho? po jakou dobu? apod.*“ Pomocí PU času nevyjadřujeme pouze časové zařazení děje nebo stavu vzhledem k momentálnímu

postoji mluvčího, ale někdy nastane situace, ve které je nutno určit časovou platnost promluvy vzhledem k budoucnosti nebo minulosti. (Grepl 1986: 287)

Jak Grepl, 1986 uvádí, podle významu lze příslovečná určení času rozdělit na dva typy: orientující a limitující.

1.2.2.1 Určení časové temporálně orientující

Příslovečné určení orientující odpovídá na otázku *kdy?* (např. **Zít**ra pojedu vlakem), případně speciálním typem jsou odpovědi na otázku *jak často?* (např. **Každý den** vstávám v šest). Základními výrazovými prostředky jsou časová adverbia (např. *ted', nyní, včera, ráno, ...*), časová zájmenná příslovce (např. *někdy, zatím, tenkrát, ...*), adverbiální pády prosté (např. *Přihodilo se to minulý rok*), adverbiální pády předložkové (např. *v noci, v pátek, na procházce, ...*), a vedlejší časové věty (např. *Když pila kávu, kouřila*).

Obdobně jako u PU místa i u adverbíí časových popisují Grepl a Karlík, 1986 lokalizaci v rámci časového úseku a mimo rámeček časového úseku.

Lokalizace v rámci časového úseku je nejčastěji vyjádřena časovými adverbii (*včera, zít*ra, *dopoledne*) a adverbiálními pády prostými a předložkovými:

v + Lok: v létě, v zimě, ve stáří, v nemoci, ...

při + Lok: při obědě, při hře, ...

za + Lok: za války, za jízdy, ...

na + Lok: na jaře, na procházce, na přednášce, ...

s + Instr: S příchodem zimy jsem stále víc kašlal; S pondělkem vyrazí na vodu.

na + Ak: na podzim, na Vánoce

v + Ak: v pondělí, v pátek, ve středu, v poledne

Ak: vyjadřuje určený časový úsek, a proto vyžaduje doplnění přívlastkem: Událo se to ten den

Instr: Musí to být každým okamžikem

Pro zdůraznění počátku, středu a konce časového úseku, používáme adverbialní pády s nepůvodními předložkami *začátkem, na začátku, během, v průběhu, koncem, na konci, ke konci + Gen.*

Pro vyjádření přibližnosti se vyskytují tyto formy: *okolo, kolem + Gen* nebo *k + Dat.*

U lokalizace mimo rámec časového úseku dále nalézáme dva typy, které se liší tím, zda PU lokalizujeme po nástupu platnosti časového úseku nebo před nástupem platnosti.

Pokud je děj lokalizován po nástupu platnosti časového úseku je vyjádřen ve formě *po + Loc* (např. *Po Vánocích odjel*) a dále pomocí komplexních časových údajů *za + Ak po + Loc, resp. Ak po + Loc* (např. *Za týden po Novém roce/Týden po Novém roce*). Pro lokalizaci před nástupem platnosti časového úseku se typicky vyskytuje forma *před + Instr* (např. *Před rokem jsem byl v Řecku*). Ve formě *k + Dat* se děj lokalizuje bezprostředně před nástupem platnosti časového úseku (např. *K ránu se ochladilo*).

Vedle výše zmíněných výrazů se vyskytují speciální výrazy, které odpovídají na otázku *jak často?* Nejčastěji jsou vyjádřeny časovými adverbii (např. *denně, měsíčně, ročně, ...*), bezpředložkovým pádem (např. *Bývám u nich každým rokem*), nebo ve formě *ob + Ak* (např. *Ob den*).

1.2.2.2 Určení časové temporálně limitující

Temporálně limitující časové určení odpovídá na otázku *odkdy?, dokdy?, na kdy?, ze kdy?, po jakou dobu?, jak dlouho?, za jak dlouho?, na jak dlouho?*.

Časová určení odpovídající na otázku *odkdy?* označuje časový bod pro začátek platnosti děje/stavu. Základními výrazovými prostředky jsou časová adverbia (např. *odedneška, odedávna, odnepaměti, ...*), časová zájmenná příslovce (např. *odtedka, odnynějška, odkdy, ...*) a adverbialní pády ve formě *od + Gen* (např. *Od svatby jsem s ní ještě nemluvil*). (Grepl 1995: 449)

Časová určení odpovídající na otázku *dokdy?* vymezuje konec platnosti děje/stavu. Základní výrazové prostředky jsou: časová adverbia (např. *dodnes, donedávna, dosud, ...*), časová zájmenná příslovce (např. *dotedka, dosud, doposud, ...*) a adverbiální pády ve formě *do + Gen* (např. *Do Vánoc se už neuvidíme*). (Grepl 1995: 450)

Časová určení na otázku *na kdy?* a *ze kdy?* se vyjadřují adverbiálními výrazy s formou *na + Ak* (např. *Na noc hlásili bouřky*), *z + Gen* (např. *Z dětství si nepamatují skoro nic*) a *od + Gen* (např. *Od Vánoc nám ještě zbylo trochu pečiva*). (Grepl 1995: 450)

Časový rozsah platnosti děje/stavu udává časové určení odpovídající na otázku *po jakou dobu?*. Jeho základními výrazovými prostředky jsou adverbiální výrazy s formou *celý + Ak, po + celý + Ak* (např. *Celou noc/Po celou noc jsem ani oka nezamhouřil*), dále výraz s nepůvodní předložkou *po dobu + Gen* (*Po dobu tvé nemoci jsme o tobě vůbec nevěděli*). Trvání také může být limitováno uvedením dvou krajních časových úseků, které je vyjádřeno pomocí komplexních adverbiálních výrazů s formou *mezi + Instr a Instr* nebo *od + Gen do + Gen* (např. *Mezi třetí a čtvrtou jsem seděl u holiče, Přemýšlel o tom od rána do večera*). (Grepl 1995: 450)

Délku trvání platnosti děje/stavu udává časové určení, jenž odpovídá na otázku *jak dlouho?*. Základními výrazovými prostředky jsou časová adverbia (např. *dlouho, krátce, ...*) a adverbiální pády (např. *Pracuji na tom už týden, Počkej na mě hodinu*). (Grepl 1995: 451)

Časovému určení odpovídajícímu na otázku *za jak dlouho?* náleží především adverbiální výraz s formou *za + Ak*, případně *v + Ak* (např. *Za minutu/V minutě usnul*) nebo *přes + Ak* (např. *Za sobotu/Přes sobotu to vyperu*). Dále výraz *za dobu + Gen* (např. *Za dobu svých studií v Řezně jsem se naučil německy*). (Grepl 1995: 451)

Výrazovými prostředky časového určení odpovídajícího na otázku *na jak dlouho?* jsou adverbia (např. *navěky, nadosmrti, nadoživotí, ...*) a především adverbiální výrazy s formou *na + Ak* (např. *Omluvil se mi jen na sobotu*) nebo *na dobu + Gen* (např. *Loučíme se jen na dobu tvého pobytu v lázních*). (Grepl 1995: 451)

2 Příslopečné určení v angličtině

2.1 Vymezení příslovečného určení

Příslopečné určení (ang. adverbial) obdobně jako v češtině modifikuje sloveso (např. *the temperature fell rapidly*). Kromě slovesa doplňuje také přídavné jméno (např. *a vaguely familiar face*), příslovce (např. *it is rather late*), předložkovou vazbu (např. *this is somewhat at variance with our experience*), ale i větu vedlejší (např. *this is precisely what I mean*). Vedle těchto struktur může modifikovat i obsah celé věty (např. *surprisingly, she didn't keep us waiting*). (Dušková 1994: 444)

Na základě toho, jestli příslovečné určení modifikuje větný člen nebo obsah celé věty, dělí se na příslovečné určení začleněné do větné stavby (adjunct) a nezačleněné do větné stavby neboli příslovečné určení větné (sentence adverbials). (Dušková 1994: 445)

2.2 Příslopečné určení začleněné do větné stavby

Takové příslovečné určení obvykle popisuje fakultativní větný člen, tzn. člen, který je ve větné stavbě postradatelný (*I agree with you totally X I agree with you*, kde i věta bez *totally* je úplná). Postradatelný může být pouze ve větách, které ho nevyžadují gramaticky. Ve větách, kde podává kruciální informaci, je nepostradatelný (např. *Your book is on the table*). Adverbiale je závislý větný člen, který rozvíjí přísudek, přívlastek, příslovečné určení či jiné větné členy. Na rozdíl od podmětu nebo přísudku se příslovečné určení může ve větě objevit několikrát. (Berk 1999: 186)

Jak uvádí Dušková, 1994 příslovečná určení mohou být realizována různými výrazy. Nejčastěji to jsou adverbia (např. *put it here, he waited patiently, are you free now?*), jejichž nejfrekventovanější syntaktickou funkcí jsou právě adverbiale. Dále pro vyjádření PU nacházíme substantivum (např. *she went home*), nebo předložku + substantivum (např. *she put the flowers in water*). Předložková vazba se substantivem je častější než samotné podstatné jméno a najdeme ji zastoupenou téměř u všech typů PU (např. příslovečné určení místní – *he propped the ladder against the wall*; určení časové

– *we can't give you a definite answer for the present*; určení způsobu – *he spoke in a whisper*; určení prostředku – *they went by train*, aj.). Dalším jevem, který se vyskytuje na místě příslovečného určení, je věta vedlejší (např. *stay where you are; while there is life, there is hope*). Příslovečné určení můžeme dále vyjádřit infinitivem (např. *they ran in little groups so as not to impede traffic*), participiem (např. *he ran up the stairs, taking two at a time*) a gerundiem (např. *he entered without knocking*).

Quirk, 1985 rozlišuje sedm hlavním sémantických typů příslovečných určení: space, time, process, respect, contingency, modality, degree.

Dušková, 1994 rozděluje příslovečná určení: místa, času, způsobu, příčinnosti, původu a původce, míry.

V následující části se opět důkladněji zaměříme na příslovečné určení místa a příslovečné určení času.

2.2.1 Příslovečné určení místa

Příslovečná určení místa indikují, kde se někdo/něco nachází nebo kde se určitá činnost odehrává. Hlavními výrazovými prostředky jsou adverbia (např. *here, there, up, down, ...*), podstatná jména (např. *Which way shall we go?*) a předložková podstatná jména (např. *There is a fountain in the square*). (Dušková 1995: 448)

Obvykle odpovídají na otázku *where?* O jejich významu rozhoduje, zda se váží na dynamické (sloveso pohybu) nebo statické sloveso. Dle toho dále rozlišujeme pět podkategorií: *position, direction, goal, source* a *distance*. (Quirk 1985: 479)

V prvním případě, *position*, se s příslovečným určením běžně pojí sloveso statické (např. *He lay on his bed*), ale objevují se i případy se slovesy pohybovými (např. *They are strolling in the park*). V češtině bychom se ptali pomocí otázky *kde?*. (Quirk 1985: 450)

V druhém případě, *direction*, nejčastěji odkazujeme na *path without locational specification* (*směr bez lokalizace*) (např. *They drove westwards*) nebo *path with a locational specification* (*směr s lokalizací*) (např. *She walked down the hill; Their house*

faces towards the sea). V českém jazyce bychom odpovídali na otázku *kam?*. (Quirk 1985: 480)

Ve třetím případě, *goal*, je zahrnut směr s cílem (např. *She walked to the bus stop*). Čeština by se ptala otázku *kam?* (Quirk 1985: 480)

Ve čtvrtém případě, *source*, který zahrnuje směr i pozici, bychom se ptali českou otázkou *odkud?* (např. *She walked from the school*). (Quirk 1985: 480)

Posledním, pátým, vyjádřením příslovečného určení místa je *distance* (*vzdálenost*). Nejčastěji je odpovědí na otázku *How far ...? Jak daleko ...?* (např. *She had driven (for) fifty kilometres*). (Quirk 1985: 480)

2.2.2 Příslovečné určení času

Výrazové prostředky, které vyjadřují příslovečné určení času jsou: adverbia (např. *now, then, today, again, afterwards ...*), substantiva (např. *last week, next month, a long time, ...*), předložkové vazby (např. *in the evening, on Tuesday, at noon, ...*) a vedlejší věty (např. *make hay while the sun shines*). (Dušková 1994: 450)

Určení času můžeme rozdělit na několik skupin, podle toho, na jakou otázku dané určení odpovídá.

Časová určení odpovídající na otázku *when?* konkretizuje děj nebo událost přímo (např. *a few days ago*), nebo vzhledem k přítomnosti nebo jiné události (např. *first, finally, later, ...*). Odpovědi na otázku *when?* určují pozici (*position*) na časové ose. (Dušková 1994: 450-451)

Druhou skupinou jsou určení, která naznačují trvání (*duration*). Taková určení času odpovídají na otázku *how long?* nebo *for how long?*, případně *for what period of time?* (např. *the fine weather lasted till the end of September, the pain kept me awake all night, the post-office is open from eight to six*). (Dušková 1994: 451)

Třetí skupina příslovečných určení vyjadřující frekvenci (*frequency*) odpovídá na otázku *how often? how many times?*. Dále se dělí na dvě skupiny: určení vyjadřující

určitou častost (např. *daily, weekly, monthly, every other day, twice a day, ...*) a určení vyjadřující neurčitou častost (např. *always, invariably, occasionally, from time to time, never, rarely, ...*). (Dušková 1994: 452)

3 Předložky

3.1 Předložky z hlediska morfologie

Z morfologického hlediska jsou předložky (neboli prepozice) neohebný slovní druh, který vyjadřuje vztah mezi dvěma větnými členy. Samy ale větnými členy nejsou. Přidružují se k jiným slovním druhům a s nimi větné členy vytvářejí. Zároveň reprezentují synsémantický slovní druh, tzn. samy o sobě nemají vlastní význam. Ten nabývají právě po přidružení se k jiným slovním druhům.

V češtině to jsou nejčastěji: podstatná jména, zpodstatnělá přídavná jména, zájmena a číslovky. Vzniklé spojení předložka + jméno utvářejí předložkový pád (předložkovou vazbu). (Havránek, Jedlička 1981: 311-312)

V angličtině je předložková konstrukce (prepositional phrase) obvykle tvořena předložkou, která je následována nominálním komplementem předložky (prepositional complement), který je nejčastěji jmennou frází (nominal phrase), substantivní větou vztažnou (nominal wh-clause) nebo gerundiální větou (nominal -ing clause). Pro názornost Quirk přidává následující tabulku: (Quirk 1985: 657)

Tabulka 1: *Struktura předložkových vazeb dle Quirka*

PREPOSITIONAL PHRASE	
PREPOSITION	COMPLEMENT
on	the table
from	what he said
by	singing a peace treaty

3.2 Syntaktická funkce předložkových konstrukcí

Havránek, Jedlička (1981:312) uvádějí, že v češtině předložkovou konstrukci ve větě tvoří pouze jeden člen, který je nejčastěji příslovečným určením, předmětem, přívlastkem neshodným nebo doplňkem. V jejich publikaci nacházíme tyto příklady:

Příslovečné určení – jedeme *na hory*

Předmět – vzpomínal jsem *na domov*

Přívlastek neshodný – horníci z *Kladna*

Doplňěk – byl zvolen *za předsedu*

Dle Quirka, 1985 můžeme v anglickém jazyce najít tyto syntaktické funkce předložkových vazeb. Ve větě mohou fungovat jako:

1) Postmodifikátor ve jmenné vazbě (Postmodifier in a noun phrase)

The people *on the bus* were singing.

2) Příslovečné určení (Adverbial)

a. Začleněné do větné stavby (Adjunct)

The people were singing *on the bus*.

In the afternoon, we went to Boston

b. Subjunkt (Subjunct)

From a personal point of view, I find this a good solution to the problem.

c. Nezačleněné do větné stavby (Disjunct)

In all fairness, she did try to phone the police.

d. S funkcí spojovací (Conjunct)

On the other hand, he made no attempt to help her.

3) Doplnění (Complementation)

a. Slovesa (Complementation of a verb)

We were looking *at his awful paintings*.

b. Adjektiva (Complementation of an adjective)

I'm sorry *for his parents*.

3.3 Klasifikace předložek

Klasifikace předložek může být nahlížena z mnoha pohledů, a proto v souhrnných gramatikách různých autorů nalézáme odlišné rozdělení. Na předložky může být nahlíženo z hlediska jejich *původu* (dle Grepla, Duškové), *struktury* (dle Quirka, Duškové) a *sémantické funkce* (dle Grepla, Quirka).

3.3.1 Podle původu

Předložky mohou být rozděleny do dvou kategorií na původní a nepůvodní tak, jak uvádí Dušková (1994) a Grepl (1995).

Původní předložky (také nazývány primární nebo vlastní) jsou uzavřeným itinerářem převážně jednoslovných útvarů a neplní jinou než předložkovou funkci, od toho je odvozen jejich název – primární. Významově jsou obecnější. V češtině jsou to většinou ty, které typicky přísluší určitému pádu. Tato pádová příslušnost je u některých patrná i v angličtině (*of* – genitiv, *to* – dativ apod.)

Nepůvodní předložky, jinak nazývané jako sekundární nebo nevlastní, jsou ty, které vznikly z jiných slovních druhů nebo stále jiný slovní druh reprezentují. Na rozdíl od původních předložek nepůvodní předložky stále přijímají nové členy, kdežto původní předložky jsou skupinou uzavřené. (Grepl 1995: 346)

3.3.2 Podle struktury

Dušková, 1994 uvádí dělení anglických předložek dle struktury na:

- 1) předložky **jednoduché** – např. *at*, *v*, *na*, *u*, *by*, *u*, *for*, *pro*
- 2) předložky **složené** – např. *alongside* podél, *inside* uvnitř
- 3) **víceslovné** předložky, které lze podle tvaru zařadit do následujících kategorií:

- a. adverbium + předložka – např. *along with* spolu *s*; *away from* od, z
- b. slovesný tvar/adjektivum/spojka/aj. + předložka – např. *except for* až na; *because of* kvůli, pro
- c. předložka + substantivum + předložka – např. *in comparison with* ve srovnání s, *in front of* před

V českém jazyce je toto dělení jednodušší. Jak uvádí Grepl, 1995:

- 1) jednoslovné předložky – např. *s*, *z*, *v*, *k*
- 2) víceslovné předložky – např. *po dobu*, *do konce*, *daleko od*

3.3.3 Podle sémantické funkce

Předložky vyjadřují široké spektrum sémantických vztahů, které plní vzhledem k ostatním větným členům. V češtině a angličtině nacházíme podobnosti:

- prostorové vztahy statické a dynamické
- časové vztahy orientující a limitující
- vztahy příčinné (příčinné v užším slova smyslu, účelové, podmínkové a přípustkové)
- vztah způsobu (vyjadřující způsob v užším slova smyslu, míru, prostředek a nástroj, původce děje, průvodní okolnosti, účinek)
- vztah zřetele

3.4 Předložky prostorové a časové

Jak bylo uvedeno výše, předložky jsou slovním druhem, který nemůže být použit samostatně. Ukazují nám, jak se k sobě větné členy váží v prostoru, čase a dalších vztazích. Právě zmíněný prostor a čas můžeme ve větě nejsnáze identifikovat. (Quirk 1985: 673)

České a anglické předložky mají znaky společné, i rozdílné. Pokusme si je popsat v následujících odstavcích.

3.4.1 Předložky prostorové

Jak uvádí Dušková, 1994 české a anglické předložky se shodují v **uspořádání prostorových vztahů**. V obou jazycích rozlišujeme lokalizaci I. statickou (kde) a II. dynamickou (odkud, kudy, kam). např. *We stayed at the entrance. Zůstali jsme u vchodu (kde). We returned from the theatre. Vrátili jsme se z divadla (odkud).*

Dále uvádí, že v obou jazycích **nejde posuzovat předložky izolovaně**.

V češtině je význam těsně spojen s pádovou vazbou. Jedna předložka může reprezentovat lokalizaci statickou i dynamickou tím, že se pojí s více pády.

např. **na** stole (kde) x **na** stůl (kam)

pod stolem (kde) x **pod** stůl (kam)

V angličtině je možné předložku vypustit. V případě, že je již sémanticky obsažena ve slovese, není nutné ji vyjadřovat.

např. *He went into the room. x He entered the room.*

(sémantický význam předložky *into* je již ve slovese *enter* obsažen, proto není nutné předložku *into* po slovese *to enter* použít)

Užití prostorových předložek je třetím znakem. Na rozdíl od angličtiny se v češtině prepozice vyjadřují pouze v jedné rovině, ať se jedná o užití statické nebo dynamické. Anglický jazyk respektuje hierarchickou strukturu tří dimenzí. Některé předložky mohou vyjadřovat pouze jeden prostorový vztah, zatímco jiné mohou vyjádřit prostorové vztahy různé. Tyto vztahy mohou být v rámci jedné roviny, podobně jako v češtině, nebo mohou vstupovat do hierarchických vztahů, ve kterých je užití jednoho vztahu již obsaženo ve vztahu jiném. (Quirk 1985: 307-309)

Dušková, 1994 rozděluje místní předložky dle sémantických vztahů k prostorovému orientátoru. Vyjadřované vztahy jsou následující:

- 1) Lokalizace ve vztahu ke globálně chápanému orientátoru.

at = v, na, u; **from** = z, od; **via** = přes; **to** = k, do, v; **away from** = z, od, mimo;
beyond = za

- 2) Lokalizace ve vztahu ke vnitřku prostorového orientátoru.

in = v, do; **through** = bezpředložkový 7. pád, za; **into** = v; **out of** = z, od, mimo

- 3) Lokalizace ve vztahu k vnitřku prostorového orientátoru prostorově vymezeného.

within = z, do; **inside** = v, uvnitř, u vnitřní strany, do, dovnitř; **outside** = vně, mimo, u vnější strany, kolem, z

- 4) Lokalizace ve vztahu k povrchu prostorového orientátoru.

on = na; **off** = s, z, mimo, blízko, u

- 5) Lokalizace ve vztahu k různým, nespecifikovaným částem prostorového orientátoru.

about = v, na, kolem, po

- 6) Lokalizace ve vztahu k obvodu prostorového orientátoru (nazíranému buď zvenku nebo zevnitř).

(a)round = v, na, kolem, za, po

- 7) Lokalizace ve vztahu ke všem částem prostorového orientátoru.

throughout = v celém/celé, po

- 8) Lokalizace ve vztahu k poloze prostorového orientátoru na vertikální ose.

- a. V prostoru souvisejícím s prostorovým orientátorem

over = nad, přes, za, na druhé straně; **under** = pod, zpod

- b. V prostoru nesouvisejícím s prostorovým orientátorem
above = nad; **below** = pod
- c. Vzhledem k výchozímu bodu děje
up = (nahoru) na, do, po; **down** = (dolů) s, po
- 9) Lokalizace ve vztahu k poloze prostorového orientátoru na horizontální ose.
in front of = před; **before** = před; **ahead of** = před; **behind** = za; **at the back of** = za
- 10) Lokalizace v blízkosti prostorového orientátoru.
by = u, podél, k; **past** = kolem, mimo, za; **beside** = u, vedle, **close to** = těsně u, těsně vedle; **near (to)** = blízko; **next to** = vedle
- 11) Lokalizace podle úhlu, který zaujímá prostorový orientátor a děj nebo objekt.
along = podél, na, v; **across** = přes, na druhé straně
- 12) Lokalizace, při níž orientující se subjekt a prostorový orientátor jsou obráceni některou částí k sobě.
against = o, u, na, proti, do; **opposite (to)** = naproti
- 13) Lokalizace v prostoru, v němž se nachází prostorový orientátor.
- a. Prostorový orientátor je chápán jako celek složený z jednotlivců
among = mezi
- b. Prostorový orientátor je chápán jako složený z jedné či více dvojic
between = mezi
- c. Prostorový orientátor je chápán jako prostředí obklopující lokalizovaný předmět
amid(st) = mezi, uprostřed

3.4.2 Předložky časové

Předložkové konstrukce času se nejčastěji vyskytují jako příslovečné určení začleněné do větné stavby (adjunct) nebo postmodifikátor (postmodifier). Na rozdíl od prostorového uspořádání je uspořádání časové jednodušší. Dušková, 1994 uvádí pouze dva typy předložkových konstrukcí:

- 1) Ta, která lokalizují děj či stav vyjádřený predikací vzhledem k časovému orientátoru (otázky *kdy?*)

at = v, na o (např. *at that time of night* v tu noční dobu, *at the end of a long examination* na konci dlouhé prohlídky, *at half-past eight* o půl deváté)

in = v, za (např. *in spring* na jaře, *Can a foreign language be learned in six weeks?* Je možno se naučit cizímu jazyku za šest týdnů?)

on = v (např. *on Monday* v pondělí)

before = před (např. *before half-past seven* před půl osmou)

after = po (např. *six months after her return* půl roku po jejím návratu)

since = od (např. *Things have changed since those days* Věci se od těch dob změnilo)

by = do (např. *It must be finished by next week* Musí to být skončeno do příštího týdne)

between = mezi (např. *between 7,30 and 8,15* mezi 7,30 a 8,15)

during = během, za (např. *during the winter months* během/za zimních měsíců)

- 2) Ta, která specifikují trvání děje či stavu vyjádřeného predikací (otázky *od kdy?* *do kdy?* *jak dlouho?*)

from = od (např. *The story has been handed down from the past* Ten příběh se traduje z minulosti)

to, till, until = do (např. *I didn't stay to the end of the meeting* Nezůstal jsem do konce schůze; *I shall wait till ten o'clock* Počkám do deseti hodin; *Until now I knew nothing about it* Do nynějška jsem o tom nic nevěděl)

up to = až do (např. *Up to last week, I hadn't received a reply* Až do minulého týdne jsem nedostal odpověď)

through = od začátku do konce, po dobu (např. *His wife nursed him through a dangerous illness* Jeho žena ho ošetřovala po dobu nebezpečné nemoci; *We camped there from June through September* Kempovali jsme tam od června do konce září) nebo se vyjadřuje předponami (např. *He slept right through the storm* Zaspal celou bouřku)

throughout = po celou dobu (např. *throughout the war* po celou válku)

for = po, na + Ak (např. *We stayed there for three days* Zůstali jsme tam (po) tři dny; *I'm going away for a few days* Odjždím na několik dní)

III. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Úvod

Praktická část se bude zabývat analýzou vybraných kapitol z díla Matylida od anglického autora Roalda Dahla, který se proslavil především díky literatuře pro děti. V daných kapitolách budeme analyzovat předložkové konstrukce. Výzkum se zaměřuje na to, zda předložkové konstrukce příslovečných určení místa a času korespondují s českým překladem a popřípadě do jaké míry. Dále se bude zabývat pozicí těchto konstrukcí v české a anglické větě.

2 Analýza č.1 – kapitola Mr Wormwood the Great Car Dealer

2.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa

Tabulka 2: Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.1

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
on the ground floor	dole	liší se	shodná
from the sawmill	z pily	úplná	rozdílná
in the business	pracovat	liší se	rozdílná
in the gear-box	v převodovce	úplná	rozdílná
underneath a thin ratty moustache	pod tenkým krysím knírkem	úplná	shodná
on the clock	má najeto	liší se	rozdílná
to one of the front wheels	na jedno přední kolo	částečná	shodná
to the end of the cable	na konec káblu	částečná	shodná
on the speedo	žádný překlad		

off the clock	z číselníku	úplná	rozdílná
through my hands	projde máma rukama	částečná	rozdílná
in this house	z našeho stolu	liší se	shodná
on the father's cheeks	na otcově tváři	úplná	rozdílná
in the living-room	v obývacím pokoji	úplná	shodná
on their knees	na kolenou	úplná	shodná
in front of the telly	před televizí	úplná	rozdílná
in floppy aluminium containers	v alobalovém tácku	úplná	shodná
on the screen	na obrazovku	úplná	shodná
from the roots	u kořínků vlasů	liší se	rozdílná
all around the body	dokola celého těla	úplná	shodná
in the dining-room	v jídelně	úplná	shodná
at the table	u stolu	úplná	shodná
off our knees	na kolenou	liší se	shodná
inside her	v ní	úplná	rozdílná
in bed	v posteli	úplná	rozdílná

On the ground floor (dole)

V případě anglického *on the ground floor* je pro překlad použito příslovce *dole* namísto předložkové vazby. Čeština v tomto případě volí spíše opak k adverbiu *nahoře*, které je použito v první části věty. K promítnutí předložkové vazby i do české věty by mohla být použita vazba *v přízemí*.

*Matilda's parents owned quite a nice house with three bedrooms upstairs, while **on the ground** floor there was a dining-room and a living-room and a kitchen.*
(Dahl 2016: 16)

Matyldiny rodiče vlastnili docela pěkný dům se třemi ložnicemi nahoře, **dole** byla jídelna, obývací pokoj a kuchyň. (Dahl 2017: 22)

In the business (pracovat)

Do češtiny předložková vazba *in the business* jako příslovečné určení nepřechází. Tato vazba je vyjádřena pomocí významového slovesa *pracovat*.

'But I don't mind telling young Mike here about it seeing he'll be joining me in the business one day.' (Dahl 2016: 16)

„Ale nevadí mi prozradit to tady mladýmu Mikovi, počítám, že jednou bude **pracovat** se mnou.“ (Dahl 2017: 22)

2.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času

Tabulka 3: Vybraná příslovečná určení času – analýza č.1

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
for long enough	dost dlouho, dýl než je obvyklý	liší se	shodná
for thousand and thousands of miles	tisíce mil	liší se	shodná
in a few minutes	za pár minut	úplná	rozdílná
by the time	když	liší se	shodná

By the time (když)

Předložková vazba *by the time* je vyjádřena pouze pomocí adverbia *když*.

'And by the time I've finished, the car's only done ten thousand and it's ready for sale.' (Dahl 2016: 19)

„A **kdýž** skončím, má to auto najeto jen deset tisíc a je připravený na prodej.“

(Dahl 2017: 25)

3 Analýza č.2 – kapitola The Hat and the Superglue

3.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa

Tabulka 4: Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.2

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
into the cloakroom	do šatny	úplná	shodná
to work	do práce	úplná	shodná
on her toes	na špičky	úplná	shodná
off the peg	z věšáku	úplná	shodná
in the hat-band	za stuhu klobouku	liší se	shodná
in one hand	v jedné ruce	úplná	shodná
in the other	v druhé	úplná	rozdílná
round the inside rim of the hat	kolem celého vnitřku lemu klobouku	úplná	shodná
on to the peg	na věšák	úplná	rozdílná
on his head	na hlavě	úplná	shodná
in gear-boxes	do skříně převodovky	úplná	shodná
in the films	ve filmu	úplná	rozdílná
off my forehead	z čela	úplná	rozdílná
in her usual chair	ve svém křesle	částečná	shodná
over the rim of her book	přes okraj knížky	úplná	shodná
in your hat	ke klobouku	liší se	rozdílná

on the tube	na tubě	úplná	rozdílná
on the label	na štítku	úplná	shodná
on his finger	na prstě	úplná	rozdílná
to his nose	do nosu	úplná	shodná
inside his nose	v nose	úplná	shodná
on their fingers	na prsty	úplná	shodná
in the kitchen	v kuchyni	úplná	rozdílná
in front of the television	u televize	částečná	shodná
around the bedroom	kolem ložnice	úplná	shodná
on his head	na hlavě	úplná	shodná
on the pillow	na polštáři	úplná	rozdílná
off his head	od hlavy	částečná	rozdílná
to the hair	k vlasům	úplná	shodná
around the sides	po bocích	úplná	shodná
to the skin	na kůži	částečná	shodná
round his head	kolem hlavy	úplná	shodná
in the front	Vepředu	úplná	shodná
to the bare skin	na holou kůži	částečná	shodná
off your forehead	z čela	úplná	shodná
all over you	po tobě	částečná	rozdílná

In front of the television (u televize)

In front of the television se v analyzovaném textu vyskytuje vždy ve formě předložkové vazby, ale její překlad se mírně liší. Kromě překladu *před televizí/před telkou* se objevuje překlad *u televize*.

Mr Wormwood had to keep his hat on all through supper in front of the television.
(Dahl, 2016: 29)

Pan Kazisvět musel mít klobouk na hlavě během celé večeře u televize. (Dahl 2017: 35)

3.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času

Tabulka 5: Vybraná příslovečná určení času – analýza č.2

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
for a week	celý týden	liší se	shodná
through supper	během celé večeře	částečná	shodná
for about an hour	už skoro hodinu	liší se	rozdílná
by the morning	do rána	úplná	rozdílná
by the morning	do rána	úplná	rozdílná
at breakfast	u snídaně	úplná	rozdílná

Výrazy for a week (celý týden) a for about an hour (už skoro hodinu)

Na obou příkladech je patrné, že se předložková konstrukce s *for* v českém jazyce vyskytuje ve formě adverbialních pádů, které odpovídají na otázku *jak dlouho?*

The finger got stuck inside his nose,' Matilda said, 'and he had to go around like that for a week. ...' (Dahl 2016: 28)

„Prst mu zůstal přilepený v nose,“ vysvětlovala Matylda, „a musel tak chodit celý týden. ...“ (Dahl 2017: 34)

*It was impossible to lie comfortably on the pillow. ‘Now do stop fussing around,’ his wife said to him after he had been tossing and turning **for about an hour**. ‘I expect it will be loose by the morning and then it’ll slip off easily.’ (Dahl 2016: 30)*

*Ležet pohodlně na polštáři bylo nemožné. „Tak už se přestaň vrtět,“ řekla mu žena poté, co se **už skoro hodinu** převracel a otáčel. „Myslím, že se do rána uvolní a půjde snadno sundat.“ (Dahl 2017: 36)*

4 Analýza č. 3 – kapitola The Ghost

4.1 Předložkové konstrukce příslovečného určení místa

Tabulka 6: Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.3

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
in the Wormwood household	v domácnosti u Kazisvětů	částečná	rozdílná
at the garage	v garáži	úplná	rozdílná
from work	z práce	úplná	rozdílná
from the garage	z garáže	úplná	rozdílná
into the living-room	do obývacího pokoje	úplná	shodná
in an armchair	v křesle	úplná	shodná
in the corner	v rohu	úplná	shodná
in a book	v knize	úplná	shodná
from her hands	z rukou	částečná	shodná
out of the book	z knihy	úplná	shodná
in the waste-paper basket	do koše na odpadky	částečná	shodná
into the basket	do koše	úplná	shodná

out of the room	z pokoje	úplná	rozdílná
in her mind	v mysli	částečná	rozdílná
around the corner	za rohem	úplná	shodná
on his door	na dveře	úplná	shodná
to his bedroom	do svého pokoje	úplná	shodná
in a tall cage	ve velké kleci	úplná	rozdílná
to her own empty house	do prázdného domu	částečná	shodná
in the dining-room	v jídelně	úplná	rozdílná
up the chimney	nahoru do komína	úplná	shodná
out of sight	nebyla vidět	liší se	shodná
off her hands	z rukou	úplná	rozdílná
in the living-room	v obýváku	úplná	shodná
in front of the television	před televizí	úplná	shodná
from the dining-room	z jídelny	úplná	rozdílná
across the hall	přes chodbu	úplná	rozdílná
in the house	v domě	úplná	shodná
in the dining-room	v jídelně	úplná	shodná
in the dining-room	v jídelně	úplná	shodná
from the fireplace	u krbu	liší se	rozdílná
in the corner	v rohu	úplná	shodná
out of its socket	ze zdi	částečná	rozdílná
towards the dining-room door	ke dveřím jídelny	úplná	shodná
behind the others	za ostatními	úplná	shodná

into the room	do pokoje	úplná	rozdílná
behind the sofa	za gaučem	úplná	shodná
behind the curtains	za závěsy	úplná	shodná
round the room	po místnosti	úplná	shodná
round the neck	kolem krku	úplná	shodná
from the chimney	z komína	úplná	rozdílná
out of the house	z domu	úplná	shodná
through the back-door	zadním vchodem	liší se	shodná
to Fred's house	k Fredovi	úplná	rozdílná

Through the back door (zadním vchodem)

Předložkové vazby s *through* se v analyzovaných českých textech vyskytují nejčastěji ve formě bezpředložkového instrumentálu.

*She carried it **through the back-door**.* (Dahl 2016: 42)

*Šla **zadním vchodem**.* (Dahl 2017: 48)

4.2 Předložkové konstrukce příslovečného určení času

Tabulka 7: Vybraná příslovečná určení času – analýza č.3

Anglický originál	Český překlad	Korespondence	Pozice
for about a week	asi týden	částečná	rozdílná
after the Superglue episode	po epizodě se Superlepidlem	úplná	rozdílná
in the evening	večer	liší se	rozdílná
by now	už	liší se	rozdílná

for days	celé dny	částečná	shodná
for a few seconds	několik vteřin	částečná	rozdílná

In the evening (večer)

Přísluvečné určení *večer* je v českém jazyce vyjádřeno příslovcem. Oproti tomu pro přísluvečná určení označující denní doby využívá angličtina předložkové vazby.

*There are many things that make a man irritable when he arrives home **from work in the evening** and a sensible wife will usually notice the storm-signals and ...*

(Dahl 2016: 32)

*Existuje hodně věcí, které člověka popudí, když přijde **večer** domů **z práce**, ale citlivá žena obvykle bouřkové signály zaznamená a ...* (Dahl 2017: 38)

5 Shrnutí

V rámci analýzy bylo nalezeno 121 výskytů příslovečných určení, z toho bylo 105 příslovečných určení místa a pouze 16 příslovečných určení času. Pro 120 výrazů se vyskytoval český ekvivalent.

Během výzkumu jsme se zaměřili na dvě charakteristiky. První z nich byla míra korespondence anglického textu s českým překladem. Druhou pak pozice příslovečných určení ve větě v obou jazycích.

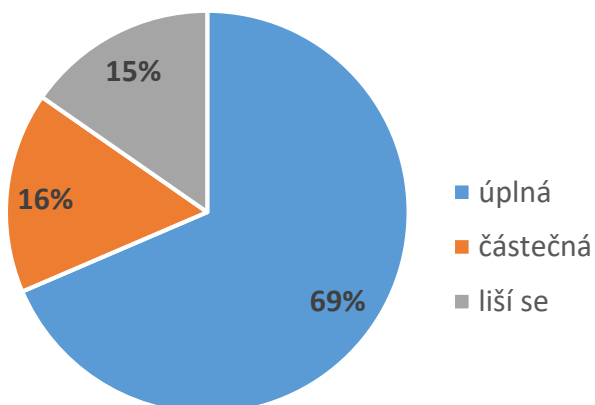
Následující tabulka zobrazuje počty výskytů jednotlivých charakteristik:

Tabulka 8: Počet výskytů korespondence a pozice příslovečných určení místa a času

		PU MÍSTA	PU ČASU	CELKEM
KORESPONDENCE	úplná	78	5	83
	částečná	15	4	19
	liší se	11	7	18
POZICE	shodná	66	6	72
	rozdílná	38	10	48

Následující grafy ukazují procentuální zastoupení korespondence PU:

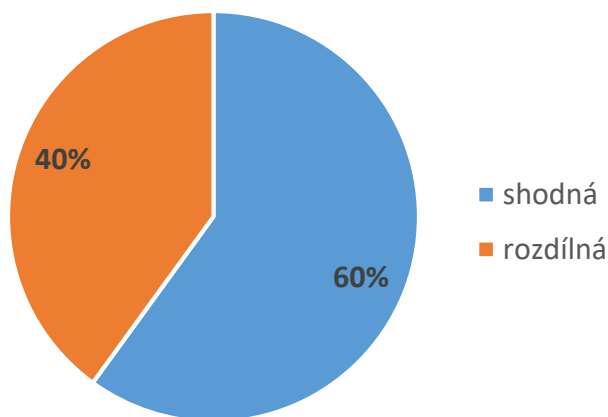
Graf 1: Zastoupení míry korespondence příslovečných určení místa a času

Jak můžeme vidět v grafu, největší procentuální zastoupení mají určení, která korespondují s češtinou úplně (69 %). Příislovečná určení, která se shodují částečně (odlišují se v překladu předložky nebo komplementu) nebo se liší (k českému překladu se využívá jiné vyjádření než předložková vazba) jsou zastoupena v podobném poměru (částečná korespondence 16 %, liší se 15 %).

Ve druhém grafu je procentuálně vyjádřena shodná a rozdílná pozice anglických určení vůči českým. Z grafu je patrné, že shodná pozice je mírně častější než pozice rozdílná.

Graf 2: Pozice příislovečných určení místa a času

IV. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza větných členů, konkrétně příslovečných určení času a místa. Tyto jevy byly popsány z teoretického hlediska, vyhledány v konkrétním díle a následně komparovány. Jako výchozí text pro danou analýzu posloužila kniha *Matylda* od Roalda Dahla. Ke splnění vytyčeného cíle došlo formou analýzy příslovečných určení času a místa v jednotlivých kapitolách, a to jak v českém, tak anglickém jazyce. Klíčovou roli hrály rozdíly a shody jednotlivých příslovečných určení v obou jazycích a jejich pozice ve větě.

Teoretická část je rozdělena na tři hlavní kapitoly. První kapitola determinuje příslovečná určení, uvádí konkrétní klasifikaci a jednotlivé příklady v českém jazyce. Konkrétně se jedná o příslovečná určení místa (statické a dynamické) a času (temporálně orientující a temporálně limitující). Ve druhé kapitole jsou rozebrána příslovečná určení času a místa v angličtině, důraz je kladen na jejich začlenění do větné stavby a na rozdíly a shody jednotlivých vazeb oproti češtině. Třetí kapitola nabízí náhled na předložky, a to jak z morfologického, tak syntaktického hlediska. Dále uvádí klasifikaci předložek a jejich sémantickou funkci.

Praktická část se zabývá analýzou jednotlivých příslovečných určení času a místa. Předložkové konstrukce a jejich pozice ve větě byly vyhledány v díle *Matylda* od Roalda Dahla, důraz byl kladen především na komparaci anglického originálu a českého překladu. Jednotlivá příslovečná určení místa a času byla seřazena do tabulek podle jednotlivých kategorií. Kromě anglického originálu a českého překladu tabulky uvádějí korespondenci (dále specifikovanou na úplnou, částečnou, lišící se) a pozici (shodnou, či rozdílnou). Vybraná příslovečná určení jsou doplněna o konkrétní použití ve větách.

Očekávaným přínosem bakalářské práce jsou uvedené konkrétní příklady jednotlivých předložkových konstruktů, analýza jejich významu a pozice ve větě v

anglickém i českém jazyce. Tyto výsledky mohou být relevantní například pro studenty vysokých škol zabývající se podobnou problematikou. Téma práce by bylo vhodné k dalšímu prohloubení při tvorbě diplomové práce. Bylo by možné realizovat širší výzkum a získat tak relevantnější vzorek, případně zvolit jako zdroj prvotních dat současný korpus jazyka a použít ho k následné komparaci jednotlivých jevů.

V. SUMMARY

The aim of this bachelor thesis was an analysis of clause constituents, specifically adverbials of time and place. These phenomena were described from a theoretical point of view, found in a particular piece of work, and then compared. The book by Roald Dahl, *Matilda*, was used for this analysis as the source material. The target goal was met by performing an analysis of time and place adverbials in chapters in Czech, as well as in English. In both languages, differences and correspondences of adverbials and their position in sentences were crucial.

The theoretical part is divided to three main chapters. The first chapter determines adverbials, presents a classification and examples in the Czech language. In particular, there are adverbials of place (static and dynamic) and time (temporally orientating and temporally limiting). In the second chapter, there are discussed adverbials of time and place in English focussing on their incorporating in the sentence structure and on differences and correspondences of constructions in comparison with Czech. The third chapter offers an overview of prepositions from morphological and syntactical point of view. It further shows a classification of prepositions and their semantic function.

The practical part concerns with an analysis of adverbials of time and place. Prepositional constructions and their position were searched in the book *Matilda* by Roald Dahl. An emphasis was placed on comparison of English original and Czech translation. Single occurrences of time and place adverbials were ordered to the tables according to their individual categories. Apart from English original and Czech translation, the tables show correspondence (specified as full, partial, differing) and position (identical, different). Chosen adverbials are supplemented by their concrete usage in the sentences.

Anticipated benefits of this bachelor thesis are concrete examples of prepositional constructions, an analysis of their meaning and the position in the sentence in English and Czech. These results can be relevant for university students who deal with a similar issue. The topic is suitable for further study in a diploma thesis. It would be possible to realise a broader research and obtain more relevant sample or choose a corpus as a primary source for comparison of single occurrences.

VI. BIBLIOGRAFIE

TEORETICKÁ LITERATURA

BERK, Lynn M. English syntax from word to discourse. Oxford: Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-512353-0.

DUŠKOVÁ, Libuše. Mluvnice současné angličtiny: na pozadí češtiny. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0486-6.

GREPL, Miroslav. Příruční mluvnice češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.

GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. Skladba spisovné češtiny: Vysokoškol.učebnice pro stud.filoz.fak.stud.oborů 73-21-8. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

HAVRÁNEK Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.

QUIRK, Randolph. A Comprehensive grammar of the English language. New York: Longman, 1985. ISBN 978-0-582-51734-9.

ZDROJE EXCERPOVANÉHO MATERIÁLU

DAHL, Roald. Matilda. London: Penguin Books, 2016. ISBN 978-0-141-36546-6.

DAHL, Roald. Matylda. Vydání třetí. Praha: Knižní klub, 2017. ISBN 978-80-242-5669-6.

VII. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: *Struktura předložkových vazeb dle Quirka*

Tabulka 2: *Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.1*

Tabulka 3: *Vybraná příslovečná určení času – analýza č.1*

Tabulka 4: *Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.2*

Tabulka 5: *Vybraná příslovečná určení času – analýza č.2*

Tabulka 6: *Vybraná příslovečná určení místa – analýza č.3*

Tabulka 7: *Vybraná příslovečná určení času – analýza č.3*

Tabulka 8: *Počet výskytů korespondence a pozice příslovečných určení místa a času*

Graf 1: *Zastoupení míry korespondence příslovečných určení místa a času*

Graf 2: *Pozice příslovečných určení místa a času*

VIII. PŘÍLOHY

Materiál excerpovaný z anglické a české verze knihy Matilda.

- 1) Matilda's parents owned quite a nice house with three bedrooms upstairs, while **on the ground** floor there was a dining-room and a living-room and a kitchen. (Dahl 2016: 16)

Matyldiny rodiče vlastnili docela pěkný dům se třemi ložnicemi nahoře, **dole** byla jídelna, obývací pokoj a kuchyň. (Dahl 2017: 22)

- 2) 'Sawdust,' he would say proudly, 'is one of the great secrets of my success. And it costs me nothing, I get it **from the sawmill.**' (Dahl 2016: 16)

„Piliny,“ říkával pyšně, „sou jedno z mých tajemství úspěchu. A nic mě to nestojí. Dostávám je **z pily** zadarmo.“ (Dahl 2017: 22)

- 3) But I don't mind telling young Mike here about it seeing he'll be joining me **in the business** one day. (Dahl 2016: 16)

Ale nevdám mi prozradit to tady mladýmu Mikovi, počítám, že jednou **bude pracovat** se mnou. (Dahl 2017: 22)

- 4) Then all I do is mix a lot of sawdust with the oil **in the gear-box** and it runs as sweet as a nut. (Dahl 2016: 17)

Pak všechno, co udělám, je, že **v převodovce** smíchám hodně pilin s naftou a běží to jak hodinky. (Dahl 2017: 23)

- 5) Mr Wormwood was a small ratty-looking man whose front teeth stuck out **underneath a thin ratty moustache.** (Dahl 2016: 17)

Pan Kazisvět vypadal jako potkan, byl malý, přední zuby mu vyčnívaly pod tenkým krysím knírkem. (Dahl 2017: 23)

- 6) So I buy an old dump that's got about a hundred and fifty thousand miles **on the clock.** (Dahl 2016: 17)

Takže koupím nějaký starý střepeň, který **má najeto** kolem stopadesáti tisíc mil. (Dahl 2017:23)

- 7) Well, if I were to run the car backwards **for long enough** then obviously that would do it.
(Dahl 2016: 18)

No, kdybych s autem jel dozadu **dost dlouho, dýl než je obvyklý**, tak by se to podařilo.
(Dahl 2017: 24)

- 8) But who's going to drive a flaming car in reverse **for thousands and thousands of miles**?
(Dahl 2016: 18)

Ale kdo bude couvat s nějakým zatraceným autem tisíce mil? (Dahl 2017: 24)

- 9) 'The speedometer,' Mr Wormwood said, 'is run off a cable that is coupled up **to one of the front wheels**.' (Dahl 2016: 18)

„Tachometr,“ vysvětloval pan Kazisvět, „je poháněný kabelem napojeným **na jedno přední kolo**.“ (Dahl 2017: 24)

- 10) ... I couple that up **to the end of the cable** in such a way that when the drill turns, it turns the cable backwards. (Dahl 2016: 18)

... napojil ji **na konec káblu** tak, že když se vrtačka otáčela, otáčela tachometr zpátky.
(Dahl 2017: 24)

- 11) 'These drills run at a tremendous speed,' the father said, 'so when I switch on the drill the mileage numbers **on the speedo** spin backwards at a fantastic rate. I can knock fifty thousand miles **off the clock in a few minutes** with my high-speed electric drill. And **by the time** I've finished, the car's only done ten thousand and it's ready for sale.' (Dahl 2016: 18-19)

„Tyhle vrtačky běží ohromně rychle,“ řekl otec, „takže když jsem ji zapojil, počet mil se točil zpátky fantastickou rychlostí. Dokážu s tou vysokorychlostní vrtačkou odečíst **z číselníku** padesát tisíc mil **za pár minut**. **A když** skončím, má to auto najeto jen deset tisíc a je připravený na prodej.“ (Dahl 2017: 25)

- 12) 'Every single car that comes **through my hands** gets the treatment,' the father said.
(Dahl 2016: 19)

„Každícký auto, který **projde mýma rukama**, dostane léčbu,“ řekl otec. (Dahl 2017: 25)

- 13) 'If you don't like it then don't eat the food **in this house**,' the father said. (Dahl 2016: 19)

„Když se ti to nelíbí, tak nejez jídlo z **našeho stolu**,“ řekl otec. (Dahl 2017: 25)

- 14) Two red spots appear **on the father's cheeks**. (Dahl 2016: 19)

Na otcově tváři se objevily dvě rudé skvrny. (Dahl 2017: 26)

- 15) They were **in the living-room** eating their suppers **on their knees in front of the telly**. The suppers were TV dinners **in floppy aluminium containers** with separate containers for the stewed meat, ... (Dahl 2016: 20)

Byli **v obývacím pokoji před televizí** a jedli večeři, kterou měli na kolenou. Večeře byla tak zvané televizní jídlo **vlobalovém tácku** s oddíly na dušené maso, ... (Dahl 2017: 27)

- 16) Mrs Wormwood sat munching her meal with her eyes glued to the American soap-opera **on the screen**. She was a large woman whose hair was dyed platinum blonde except where you could see the mousy-brown bits growing out **from the roots**. She wore heavy make-up and she had one of those unfortunate bulging figures where the flash appears to be strapped in **all around the body** to prevent it from falling out. (Dahl 2016: 21)

Paní Kazisvětová seděla a žvýkala jídlo s očima přilepenýma na obrazovku, kde dávali nějaký americký doják na pokračování. Byla velká, vlasy obarvené na platinovou blond a **u kořínků vlasů** bylo vidět šedohnědou barvu. Byla silně namalovaná a měla jednu z těch nešťastně překypujících postav, na kterých se zdá, že je maso **kolem dokola celého těla** obvázané, aby neodpadlo. (Dahl 2017: 27-28)

- 17) ‘Mummy,’ Matilda said, ‘would you mind if I ate my supper **in the dining-room** so I could read my book?’ (Dahl 2016: 22)

„Mami, vadilo by ti, kdybych si snědla večeři **v jídelně**, abych si mohla číst knížku?“ (Dahl 2017: 28)

- 18) ‘But we’re not **at the table**,’ Matilda said. ‘We never are. We’re always eating **off our knees** and watching the telly.’ (Dahl 2016: 22)

„Ale my nejsme u stolu,“ namítla Matylda. „Nikdy nebýváme. Vždycky máme jídlo na kolenou a díváme se na telku.“ (Dahl 2017: 28)

- 19) She could feel the anger boiling up **inside her**. (Dahl 2016: 22)

Cítila, jak **v ní** vře zlost. (Dahl 2017: 29)

- 20) ..., and as she lay **in bed** that night... (Dahl 2016: 23)

..., a když tu noc ležela **v posteli**, ... (Dahl 2017: 29)

- 21) Matilda slipped **into the cloakroom** and got hold of the hat he wore each day **to work**. She had to stand **on her toes** and reach up as high as she could with a walking-stick in order to hook the hat **off the peg**, and even then she only just made it. The hat itself was one of those flat-topped pork-pie jobs with a jay's feather stuck **in the hat-band** and Mr Wormwood was very proud of it. (Dahl 2016: 24)

... vklouzla Matylda **do šatny** a vzala klobouk, který nosil každý den **do práce**. Musela si stoupnout **na špičky** a dosáhnout tak vysoko, jak to jen šlo, vycházkovou holí, aby sundala klobouk **z věšáku**, a i tak se jí to sotva podařilo. Klobouk byl takový tralaláček se sojčím pírkem zastrčeným **za stuhu klobouku** a pan Kazisvět byl na něj moc pyšný. (Dahl 2017: 30)

- 22) Matilda, holding the hat **in one hand** and a thin tube of Superglue **in the other**, proceeded to squeeze a line of glue very neatly all **round the inside rim of the hat**. Then she carefully hooked the hat back **on to the peg** with the walking-stick. (Dahl 2016: 24)

Matylda držela klobouk **v jedné ruce** a **v druhé** malou tubu superlepidla a velmi opatrně vytlačovala proužek lepidla **kolem celého vnitřku lemu klobouku**. Pak opatrně vycházkovou holí pověsila klobouk zpět **na věšák**. (Dahl 2017: 30)

- 23) Mr Wormwood didn't want to be scalped so he had to keep the hat **on his head** the whole day long, even when putting sawdust **in gear-boxes** and fiddling the mileages of cars with his electric drill. (Dahl 2016: 24-25)

Pan Kazisvět nechtěl být skalpovaný, a tak musel mít klobouk **na hlavě** po celý den, dokonce i když dával piliny **do skříně převodovky** a švindloval s ujetými mílemi s elektrickou vrtačkou. (Dahl 2017: 32)

- 24) ..., like gangsters do **in the films**. (Dahl 2016: 25)

..., jako ho mívají **ve filmu** gangsteři. (Dahl 2017: 32)

- 25) You'll take half the skin **off my forehead!** (Dahl 2016: 25)

Utrhneš mi **z čela** půlku kůže! (Dahl 2017: 32)

- 26) Matilda, nestling **in her usual chair**, was watching this performance **over the rim of her book** with some interest. (Dahl 2016: 25)

Matylda, jako obvykle uhnížděná **ve svém křesle**, pozorovala to představení **přes okraj knížky** s jistým zájmem. (Dahl 2017: 32-33)

27) I expect you were trying to stick another feather **in your hat**. (Dahl, 2016: 27)

Myslím, že ses pokoušel přilepit si **ke klobouku** další pírko. (Dahl 2017: 33)

28) Mrs Wormwood said to him, 'You should read the label **on the tube** before you start messing with dangerous products. Always follow the instructions **on the label**.' (Dahl 2016: 27)

„Než se začneš štourat v nebezpečných výrobcích, měl by sis přečíst nálepku **na tubě**,“ řekla paní Kazisvětová. „Vždycky se říd instrukcemi **na štítku**.“ (Dahl 2017: 33)

29) There's a boy down the road who got some Superglue **on his finger** without knowing it and then he put his finger **to his nose**. (Dahl 2016: 28)

Tam dole na ulici jeden kluk nevěděl, že má trochu superlepidla **na prstě** a strčil si prst **do nosu**. (Dahl 2017: 32)

30) 'The finger got stuck **inside his nose**,' Matilda said, 'and he had to go around like that **for a week**. ...' (Dahl 2016: 28)

„Prst mu zůstal přilepený **v nose**,“ vysvětlovala Matylda, „a musel tak chodit **celý týden**. ...“ (Dahl 2017: 34)

31) If all children had Superglue put **on their fingers** they'd soon stop doing it. (Dahl 2016: 28)

Kdyby se všem dětem dalo superlepidlo **na prsty**, přestaly by to dělat. (Dahl 2017: 34)

32) Matilda said, 'Grown-ups do it too, Mummy. I saw you doing it yesterday **in the kitchen**.' (Dahl 2016: 29)

„Mami, dospělí to dělají taky,“ nedala se Matylda. „Včera **v kuchyni** jsem tě viděla, jak to taky děláš.“ (Dahl 2017: 35)

33) Mr Wormwood had to keep his hat on all **through supper in front of the television**. (Dahl, 2016: 29)

Pan Kazisvět musel mít klobouk na hlavě **během celé večeře u televize**. (Dahl 2017: 35)

34) And later on, as she watched her skinny little husband skulking **around the bedroom** in his purple striped pyjamas with a pork-pie hat **on his head**, she thought how stupid he looked. (Dahl 2016: 29)

A později, když pozorovala svého vyzáblého mužička, jak se plíží **kolem ložnice** ve fialovém pruhovaném pyžamu s tralaláčkem **na hlavě**, pomyslela si, že vypadá pitomě. (Dahl 2017: 35)

35) It was impossible to lie comfortably **on the pillow**. 'Now do stop fussing around,' his wife said to him after he had been tossing and turning **for about an hour**. 'I expect it will be loose **by the morning** and then it'll slip off easily.' (Dahl 2016: 30)

Ležet pohodlně **na polštáři** bylo nemožné. „Tak už se přestaň vrtět,“ řekla mu žena poté, co se **už skoro hodinu** převracel a otáčel. „Myslím, že se **do rána** uvolní a půjde snadno sundat.“ (Dahl 2017: 36)

36) But it wasn't loose **by the morning** and it wouldn't slip off. So Mr Wormwood took a pair of scissors and cut the thing **off his head**, bit by bit, first the top and then the brim. Where the inner band had stuck **to the hair** all **around the sides and back**, she had to chop the hair off right **to the skin** so that he finished up with a bald white ring **round his head**, like some sort of a monk. And **in the front**, where the band had stuck directly **to the bare skin**, there remained a whole lot of small patches of brown leathery stuff that no amount of washing would get off. (Dahl 2016: 30)

Ale klobouk se **do rána** neuvolnil a nešel sundat. Paní Kazisvětová vzala tedy nůžky a tu věc mu **od hlavy** odstříhala, kousek po kousku, nejdřív dno a pak okraj. Tam, kde se vnitřní stuha přilepila **k vlasům, po bocích a vzadu**, musela vlasy odstříhnout až **na kůži**, takže pan Kazisvět skončil s holým bílým kruhem **kolem hlavy** jako nějaký mnich. **Vepředu**, kde byla stuha přilepená přímo **na holou kůži**, zůstala spousta hnědých hrubých flíčků, které se nedaly smýt. (Dahl 2017: 36-37)

37) **At breakfast** Matilda said to him, 'You must try to get those bits **off your forehead**, Daddy. It looks as though you've got little brown insects crawling about all **over you**. People will think you've got lice.' (Dahl 2016: 31)

„Musíš se pokusit dostat ty kousky **z čela**, tati,“ řekla Matylda **u snídani**. „Vypadá to, jako by **po tobě** lezl nějaký malý hnědý hmyz. Lidé si budou myslet, že máš vši.“ (Dahl 2017: 37)

38) There was comparative calm **in the Wormwood household for about a week after the Superglue episode.** (Dahl 2016: 32)

Po epizodě se superlepidlem byl v domácnosti u Kazisvětů asi týden relativní klid. (Dahl 2017: 38)

39) Perhaps he had had a bad day **at the garage** and had not sold enough crummy second-hand cars. There are many things that make a man irritable when he arrives home **from work in the evening** and a sensible wife will usually notice the storm-signals and ... (Dahl 2016: 32)

Možná měl **v garáži** špatný den a neprodal těch mizerných ojetin dost. Existuje hodně věcí, které člověka popudí, když přijde **večer** domů **z práce**, ale citlivá žena obvykle bouřkové signály zaznamená a ... (Dahl 2017: 38)

40) When Mr Wormwood arrived back **from the garage** that evening his face was as dark as a thunder-cloud and ... (Dahl 2016: 32)

Když pan Kazisvět ten večer dorazil **z garáže** domů, jeho obličej byl temný jak bouřkový mrak a ... (Dahl 2017: 38)

41) He then strode **into the living-room**. Matilda happened to be curled up **in an armchair in the corner**, totally absorbed **in a book**. (Dahl 2016: 32)

On pak vešel **do obývacího pokoje**. Matylda se náhodou choulila **v křesle v rohu** naprosto ponořená **v knize**. (Dahl 2017: 38)

42) She had somehow trained herself **by now** to block her ears to the ghastly sound of the dreaded box. (Dahl 2016: 32)

Už si vycvičila uši, aby příšerné zvuky z té hrozně bedny neslyšela. (Dahl 2017: 38)

43) 'What is this trash?' he said, snatching the book **from her hands**. (Dahl 2016: 33)

„Co je to za brak?“ řekl a vyškubl jí rozečtenou knížku **z rukou**. (Dahl 2017: 39)

44) With frightening suddenness he now begin ripping the pages **out of the book** in handfuls and throwing them **in the waste-paper basket**. (Dahl 2016: 33)

A s děsivou prudkostí teď začal vytrhávat stránky **z knihy** a plnými rukama je házel **do koše na odpadky**. (Dahl 2017: 41)

45) With that he dropped the now empty covers of the book **into the basket** and marched **out of the room**, leaving the telly blaring. (Dahl 2016: 35)

S tím upustil prázdné desky knihy **do koše**, nechal telku řvát a odkráčel **z pokoje**. (Dahl 2017: 41)

46) The plan that was now beginning to hatch **in her mind**, depended, however, upon whether or not Fred's parrot was really as good a talker as Fred made out. (Dahl 2016: 36)

Ovšem plán, který začal **v mysl**i spřádat, záležel na tom, zda Fredův papoušek opravdu tak dobře mluví, jak Fred tvrdí. (Dahl 2017: 41-42)

47) He was a small boy of six who lived just **around the corner from her**, and **for days** he had been going on about this great talking parrot his father had given him. (Dahl 2016: 36)

Byl to malý šestiletý kluk, který bydlel hned **za rohem** a **celé dny** otravoval se svým úžasným mluvícím papouškem, kterého mu dal otec. (Dahl 2017: 42)

48) She knocked **on his door** and asked if he would be kind enough to show her the famous bird. Fred was delighted and led her up **to his bedroom** where a truly magnificent blue and yellow parrot sat **in a tall cage**. (Dahl 2016: 36-37)

Zaklepala **na dveře** a zeptala se, zda by nebyl tak laskavý a neukázal jí toho vyhlášeného ptáka. Freda to potěšilo a zavedl ji nahoru **do svého pokoje**, kde **ve velké kleci** seděl nádherný modrozlutý papoušek. (Dahl 2017: 43)

49) 'Will you lend him to me just **for one night**?' (Dahl 2016: 37)

„Půjčil bys mi ho **přes noc**?“ (Dahl 2017: 43)

50) Fred thought about it **for a few seconds**. (Dahl 2016: 37)

Fred o tom **několik vteřin** uvažoval. (Dahl 2017: 43)

51) Matilda staggered back **to her own empty house** carrying the tall cage in both hands. There was a large fireplace **in the dining-room** and she now set about wedging the cage **up the chimney** and **out of sight**. (Dahl 2016: 37-39)

Matylda klopytala zpátky **do prázdného domu** a nesla v obou rukou těžkou klec. **V jídelně** měli velký krb a ona si umínila schovat klec **nahoru do komína**, aby **nebyla vidět**. (Dahl 2017: 45)

52) 'Shut up, you nut!' Matilda said, and she went out to wash the soot **off her hands**.
(Dahl 2016: 39)

„Sklapni, hlupáku!“ řekla Matylda a šla si umýt **z rukou** saze. (Dahl 2017: 45)

53) That evening while the mother, the father, the brother and Matilda were having supper as usual **in the living-room in front of the television**, a voice came loud and clear **from the dining-room across the hall**. (Dahl 2016: 39)

Ten večer, když matka, otec, Michal a Matylda večereli jako obvykle **v obýváku před televizí, z jídelny přes chodbu** uslyšeli přicházet zvučný jasný hlas. (Dahl 2017: 45)

54) 'There's someone **in the house!** I heard a voice!' (Dahl 2016: 39)

„Někdo je **v domě!** Slyšela jsem nějaký hlas!“ (Dahl 2017: 45)

55) 'They are **in the dining-room!**' (Dahl 2016: 39)

„Jsou **v jídelně!**“ (Dahl 2017: 45)

56) 'They're definitely **in the dining-room,**' Matilda whispered. (Dahl 2016: 40)

„Jsou určitě **v jídelně,**“ zašeptala Matylda. (Dahl 2017: 46)

57) The mother grabbed a poker **from the fireplace**. The father took a golf-club that was standing **in the corner**. The brother seized a table-lamp, ripping the plug **out of its socket**. Matilda took the knife she had been eating with, and all four of them crept **towards the dining-room door**, the father keeping well **behind the others**. (Dahl 2016: 40)

Matka popadla **u krbu** pohrabáč. Otec vzal golfovou hůl, která stála **v rohu**. Bratr vytrhl zástrčku **ze zdi** a popadl stolní lampu. Matylda vzala nůž, se kterým jedla, a všichni čtyři se kradli **ke dveřím jídelny**, otec pěkně vzadu **za ostatními**. (Dahl 2017: 46)

58) 'Come on!' Matilda cried and she burst into the room, brandishing her knife.
(Dahl 2016: 41)

„Pospěšme!“ zvolala Matylda a mávajíc nožem vrazila **do pokoje**. (Dahl 2017: 45)

59) 'He's **in here** somewhere!' She began searching **behind the sofa** and **behind the curtains**.
(Dahl 2016: 41)

„Někde **tu je!**“ Začala hledat **za gaučem** a **za závěsy**. (Dahl 2017: 48)

60) They stared **round the room**. (Dahl 2016: 42)

Rozhlíželi se **po místnosti**. (Dahl 2017: 48)

61) 'Heaven help us!' cried the mother, clutching her husband **round the neck**. (Dahl 2016: 42)

„Bože, pomoz nám!“ zvolala matka a objala manžela **kolem krku**. (Dahl 2017: 48)

62) The next afternoon, Matilda managed to get a rather sooty and grumpy parrot down **from the chimney** and **out of the house** without being seen. She carried it **through the back-door** and ran with it all the way **to Fred's house**. (Dahl 2016: 42)

Příští den odpoledne se Matyldě podařilo sundat poněkud začouzeného a nevrlého papouška **z komína** dolů a vynést ho **z domu**, aniž ji někdo viděl. Šla **zadním vchodem** a celou cestu **k Fredovi** utíkala. (Dahl 2017: 48)